

Запресовані ТПВ використовують як матеріал для рекультиватії існуючих полігонів ТПВ, але після вводу всіх технологічних ліній сортування та переробки залишкової частки ТПВ процес пресування виключається.

Якщо під час захоронення на полігонах та звалищах морфологічний склад ТПВ не впливає на технологію робіт, технічні показники та екологічний стан навколишнього середовища, то при промисловій переробці він має дуже важливе значення, насамперед це вологість, склад та співвідношення органічних і неорганічних речовин. В останні роки відбулася значна зміна у морфологічному складі ТПВ: збільшилася кількість полімерів, картону, та значно менше стало харчових відходів. У цьому зв'язку постає питання про нарізний збір окремих компонентів ТПВ як населенням, так і невеликими торговельними підприємствами, наприклад ринками. Ці підприємства при умові матеріального заохочення можуть збирати залишки тари та упаковки, харчові відходи, а також скло та ресурсоцінні фракції полімерів. Закордонний досвід показав, що у тих країнах, де працює система роздільного збору, сміттєпереробні заводи працюють ефективніше.

Таким чином, потрібна єдина організаційна система збирання, транспортування та обробки ТПВ, але для її створення в Україні відсутні нормативні документи, які б регламентували санітарно-гігієнічні вимоги зі сміттєсортувального та пресувального обладнання, а також до полігонів для депонованих брикетованих відходів.

Література

1. О.М. Черп, В.Н. Винниченко. Проблема твердых бытовых отходов. Ecoline-Экология. М., 1996
2. В.Я. Шевчук, И.Г. Черванев. Экология города –К.: Либра, 2000 – 464 с.
3. Das Umweltschutzamt informier. Für eine zukunftsfähige Stadt. Freiburg –6/1996
4. Decision-Makers Guide to Solid Waste Management, Washington, State Department of Ecology, 1995 –1200 с.
5. М.А. Зайцев. Проблемы ТБО и действия общественности, 1996. www.ecoline.ru
6. Н.Г. Давидова. Селективный сбор компонентов твердых бытовых отходов: принципы реализуемости у новых условиях, 1996. www.ecoline.ru
7. В.В. Колодій, С.О. Лизун. Висновки НАН України. Дослідження впливу сміттєзвалища м. Львова на забруднення ґрунтів прилеглих територій. Відділ нафтогазової гідрогеології, геохімії і охорони гідросфери Львів – 1998 р.
8. В.М. Данилишин, С.У. Дорогунцов, В.С. Міщенко. Природно-ресурсний потенціал України. К., 1999.
9. Твердые отходы. Возникновение, сбор, обработка и удаление. Под ред. Ч. Мантелла. – М.: Стройиздат, 1989. – 519 с.

УДК 338.94

Аспір. О.І. Олійник – УкрДЛТУ

ПРИНЦИПИ І МЕТОДИ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Проблема стану навколишнього середовища є спільною для всіх країн, незалежно від рівня економічного розвитку. Однак, як показує практика, успішніше розв'язують це питання країни з вищим економічним розвитком і саме через застосування економічних інструментів. Досвід держав, що застосовують ті чи інші види екологічних податків для зменшення негативного впливу на навколишнє середовище і для покращення раціонального споживання природних ресурсів чи навіть тих, що вже провели екологічні податкові реформи, був би корисним і для нашої держави. Мета цієї роботи – розробити принципи і методи екологізації податкової системи України.

Principles and methods of Ukrainian tax system ecologization

The problem of environmental state is common for all countries, independently of economic development level. However, as practice show, this question is successfully solved by countries with high level of economic development and particularly thanks of economic instruments usage. Experience of the states which use ecological taxes for negative environmental impact decrease and for improvement of natural resource utilization or even have already carried out ecological taxes reforms, would be useful for our country. The aim of this work-to elaborate principles and methods of Ukrainian tax system ecologization.

Поняття екологізації податкової системи

Перехід від податків на доход, зайнятість і прибуток на екологічні платежі за ресурсні відходи (екологічні податки) з метою стимулювання нових інвестицій в екологічно чисті технології і зменшення податкових антистимулів, пов'язаних, головним чином, із зайнятістю, що призводить до створення нових робочих місць, зменшення безробіття, переваг у конкурентній боротьбі через підвищення ефективності господарської діяльності і зменшення собівартості в іноземній літературі отримав назву екологізація податків [1, с.36].

Екологічний фактор супроводжує життєвий цикл будь-якого товару – від виробництва до споживання. Але використання матеріальних ресурсів породжує негативні зовнішні чинники, у той час як використання фактора праці створює позитивний соціальний ефект. На практиці екологічна і економічна мета повинні бути досягнуті одночасно, що і покликана забезпечити податкова система.

Ідеальна податкова система повинна знайти таке співвідношення факторів ціни на матеріальні ресурси та ціни праці, щоб стимулювати зменшення використання матеріальних ресурсів і збільшення використання праці на одиницю випущеної продукції. Ідея зміщення податків – збільшення екологічних податків і зменшення податків на працю – послужить переходом від податків на доход, зайнятість і прибуток на екологічні платежі.

Проте для досягнення певного екологічного і економічного ефектів потрібен досить тривалий проміжок часу. Крім того, запровадження одного чи кількох екологічних податків є недостатнім. Тому питання лежить у площині екологізації цілої податкової системи. Тобто, якщо ми ставимо за мету досягнення певного екологічного ефекту, то найвірнішим розв'язком буде сукупна дія різноманітних чинників – екологічних податків та відкоригованих традиційних податків, що виконують не лише фіскальну функцію, а й покликані стимулювати раціональне природокористування та оздоровлення довкілля. Таким чином, ми прийшли до дещо ширшого розуміння екологізації податкової системи, ніж у першому випадку.

Принципи екологізації податкової системи України

Процес екологізації податкової системи, на нашу думку, повинен базуватися на таких принципах: посилення екологічної спрямованості всіх видів податків; конструктивного впливу стимулюючої функції податків на всі компоненти довкілля і природних ресурсів; забезпечення за допомогою спеціальних екологічних податків трансформації зовнішніх негативних екологічних ефектів у внутрішні (екологічні витрати); збалансованості податкової і екологічної політики; подвійних дивідендів.

Принцип посилення екологічної спрямованості всіх видів податків – передбачає від коригування механізму дії всіх податків таким чином, щоб змогла зреалізуватись їх економічна функція у галузі природокористування. Це стосується не лише спеціальних екологічних податків на шкідливу продукцію чи захоронення відходів, цей принцип може бути зреалізований і у звичайних податках. Наприклад, податок на додану вартість завдяки таким стимулам, як менша податкова ставка на екологічно чисту продукцію може набути екологічної спрямованості. У випадку податку на прибуток для цієї мети можна застосувати пришвидшену амортизацію на технологічне обладнання, що дозволяє випускати екологічно чисту продукцію, повне віднесення витрат на природоохоронну діяльність на валові витрати. Так, у Німеччині у лісовому господарстві існують особливі умови амортизації. Нові рухомі засоби (машини) у рік придбання чи виготовлення і у чотири наступних роки, поряд із звичайними нормами амортизації, мають право на додаткове віднесення ще 20 % закупівельних витрат на виробничі витрати.

Принцип конструктивного впливу стимулюючої функції податків на всі компоненти довкілля і природних ресурсів – дозволить охопити сферу відтворення природних ресурсів та їх раціонального використання. Якщо перший принцип екологізації податкової системи мав на меті зменшити шкідливий вплив на довкілля, то другий покликаний зберегти те, що маємо з природних ресурсів. Раціонально їх використовувати і відтворювати. Особливо важливим цей принцип оподаткування має бути у галузі лісового господарства. Прикладом застосування оподаткування за цим принципом може бути введений у Швеції "податок на приріст деревини". Цей податок справляється із обсягу продажу лісоматеріалів у господарстві у тому випадку, коли їх продаж перевищує приріст деревини. Таким чином, якщо господарство має на меті збільшення обсягів рубок, воно вимушене докласти зусиль (витратити додаткові кошти) на збільшення приросту деревини.

В Італії податок на лісовий дохід зменшується у випадках, якщо ліси розташовані на висоті понад 700 м н.р.м.. Введений спеціальний податок на продукцію з паперової маси і паперу у межах 0,6-3,0 відсотка від її реалізації. Накопичені кошти спрямовуються на підтримку розсадників, технічну допомогу і дослідницькі роботи з плантаційного вирощування деревини.

У багатьох європейських країнах не оподатковують молоді лісові насадження (у Франції – віком до 30 років, у Польщі – до 40 років). Таким чином здійснюється підтримка тих лісовласників, які володіють лісами, вікова структура яких не сприяє веденню прибуткового лісового господарства.

Принцип забезпечення за допомогою спеціальних екологічних податків трансформації зовнішніх негативних екологічних ефектів у внутрішні (екологічні витрати) – має на меті справляння матеріального відшкодування за заподіяну у процесі певної діяльності екологічну шкоду (екологічні платежі мають відповідати розміру шкоди). На практиці оподаткування за цим принципом є досить утрудненим. Воно пов'язане із складністю справляння цього податку. В Україні, наприклад, законодавством передбачене справляння компенсації за шкоду, заподіяну незаконним добуванням (збиранням) видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України. Так, за кожен екземпляр дерева, куща, рослини встановлена ставка плати від 0,5 до 10 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, яка, на жаль, практично не справляється. Трансформація зовнішніх негативних ефектів у екологічні витрати при певному оподаткуванні повинна мати досконалу систему нормативів, бо негативні чинники в економіці (як у випадку справляння плати за забруднення під час інфляції) можуть зробити таке оподаткування мало ефективним. Тобто, реалізація оподаткування за цим принципом потребує постійного контролю з боку держави, досконалих нормативів плати та ефективного менеджменту справляння податків.

Принцип збалансованості податкової і екологічної політики – передбачає визначення цілей екологічної політики і лише після цього досягнення через податкову політику певних результатів. Так, наприклад, для збереження унікальних об'єктів природи можливе застосування мультиплікаційного оподаткування, коли за шкоду, завдану навколишньому середовищу, накладається плата, що у кілька разів перевищує саму шкоду, що дозволяє податковій системі проявити стримуючий вплив і дозволяє досягнути певних цілей екологічної політики. Податкова політика за цим принципом має чітко відповідати екологічній науці, особливо, політиці "сталого" розвитку, яка враховує інтереси не лише теперішнього, а й майбутніх поколінь. Прикладом справляння податків за цим принципом може бути диференційоване оподаткування залежно від природо оощадного користування, коли за споживання певного ресурсу у межах норми справляється одна плата, а за споживання, що перевищує норму – збільшена.

Принцип "подвійних дивідендів" – передбачає введення нових або посилення вже існуючих екологічних податків, що може мати подвійну вигоду. Це, по-перше, покращення стану навколишнього середовища, та, по-друге, збільшення ефективності податкової системи, що дозволяє, не впливаючи на доходи, скоротити традиційні податки. Таке оподаткування дозволяє отримати і економічний, і соціальний ефекти від послаблення негативного впливу на економічну і соціальну сферу традиційних податків. Воно змінює лише структуру податків, а баланс податкової системи залишається незмінним. Завдяки такому оподаткуванню можна не лише добитися покращення якості довкілля, але й суттєво зменшити безробіття, збільшити соціальний захист населення. Те, що держава отримує за рахунок екологічних податків, вона повертає громадянам за рахунок стабільності, або навіть зниження внесків на пенсійне страхування (Німеччина).

Окрім цього, серйозні дослідження показують, що реформа екологічних податків у Німеччині принесла чіткі імпульси у дуже важливий ринок зростання, а саме – розвиток енергоекономічних технологій та методів виробництва. Дослідження підтверджують, що завдяки імпульсам від реформи екологічного оподаткування було створено понад 200 000 нових робочих місць [3].

Концепція щодо отримання "подвійних дивідендів", незважаючи на те, що вона втілюється у практику оподаткування у багатьох країнах, має чимало серйозних опонентів. Зокрема, ставиться під сумнів можливість отримання "подвійних дивідендів" в економіці країн, що мають спотворену податкову систему. Проблема полягає у тому, наскільки ефективними виявляться такі дивіденди у країнах з різними рівнями розвитку, політичної стабільності та корупції. Необхідно врахувати недостатні емпіричні наукові дослідження щодо еколого-економічної ефективності цих концепцій, дорожнечу експериментів та фінансовий ризик, пов'язаний з їх застосуванням. Висловлюються застереження щодо оподаткування країн, що розвиваються. Для цих країн пропонується стратегія оподаткування, яка забезпечує реформування національних податкових систем без підвищення податків на довкілля.

Методи екологізації податкової системи України

Окреслені принципи екологізації податкової системи дозволяють глибше оцінити сучасні методи, що застосовуються для досягнення цієї мети, і запропонувати найбільш перспективні для екологізації податкової системи України.

Аналіз сучасної теорії і практики оподаткування дозволив нам виявити у світовій практиці такі методи екологізації податкової системи:

- пряме оподаткування всіх видів екологічної шкоди, яка виникає у процесі виробничого-господарської та іншої діяльності (процес введення спеціальних екологічних податків);
- надання податкових пільг суб'єктам природокористування у випадках, коли їх діяльність сприяє покращенню стану довкілля і використанню природних ресурсів (стосується всіх видів податків);
- диференціація ставок податку з врахуванням впливу виробничо-господарської та іншої діяльності на стан довкілля і використання природних ресурсів;
- збільшення частки екологічних податків за рахунок зменшення інших (податків на прибуток, додану вартість, прибуткового податку, податку на майно тощо) з метою отримання "подвійних дивідендів";
- погроза застосування екологічних податків у випадках погіршення стану екологічної безпеки та сталого природокористування;
- розширення бази екологічного оподаткування (наприклад, збільшення кількості видів шкідливих екологічних впливів, що піддаються оподаткуванню);
- оподаткування прямих втрат природних ресурсів та енергоносіїв у процесі добування і транспортування.

З метою оздоровлення навколишнього природного середовища розширюється перелік деструктивних екологічних впливів, що підлягають оподаткуванню. Зокрема, у багатьох країнах світу оподатковуються: викиди і скиди забруднюючих речовин; відходи виробництва і споживання; радіологічне і шумове забруднення довкілля; імпорتنі товари, що призводять до забруднення довкілля (нафтопродукти, отрутохімікати, товари, що були у вживанні тощо); шкідливі екологічні впливи, що призводять до погіршення стану природних об'єктів (земель, лісів, водних басейнів тощо); об'єкти, що становлять потенційну екологічну загрозу (погіршують стан екологічної безпеки); енергоносії (електрична енергія, вугілля, бензин, дизельне паливо тощо); викиди у довкілля теплової енергії.

Метод прямого екологічного оподаткування дозволяє запровадити у практику оподаткування принцип, що передбачає трансформацію екологічної шкоди в екологічні витрати. Він використовується в Україні, але є недостатньо ефективним, оскільки не охоплює всі види і обсяги екологічної шкоди. Інші методи екологізації податкової системи, що використовуються промислово розвинутими країнами світу, також заслуговують на увагу, особливо метод погрози екологічного оподаткування. Його застосування сприяло би покращенню стану екологічної безпеки, що дуже важливо, зважаючи на багато чисельні екологічні катастрофи на Україні.

В процесі формування системи екологічних податків необхідно враховувати не лише те, наскільки екологічні податки стимулюють оздоровлення довкілля. Крім цього, варто враховувати додаткові витрати на запровадження нових екологічних податків і їх збір, наскільки вони вписуються у загальну систему оподаткування і структуру податкових органів. На першому етапі формування ефективної системи

екологічних податків варто використовувати експертний метод її оцінки, що запропонований І.М. Синякевичем для характеристики інструментів екополітики [2].

Висновки

1. Екологізація податкової системи України є об'єктивною необхідністю, оскільки вона сприятиме сталому розвитку національної економіки, покращенню стану довкілля і раціональному використанню природних ресурсів. Вона призведе до підвищення конкурентоспроможності продукції, зайнятості населення; буде сприяти інноваціям і формуванню ефективної структури податків.

2. В процесі екологізації податкової системи України варто дотримуватися принципів, що обґрунтовані у цій роботі.

3. Платежі за всі види екологічної шкоди є ефективними у тому випадку, коли нормативи плати будуть більшими від витрат на її усунення.

Література

1. Перелет Р. Экономика и окружающая среда. Англо-русский словарь-справочник. – Гарвардский институт международного развития. – 1996. – 117с.
2. Синякевич І.М. Пріоритетні інструменти екополітики. – Фінанси України. – 2000. – №10. – С.139-146
3. www.deutschland.de

УДК 338.94:674:658.2

Асп. Н.Я. Наливайко – УкрДЛТУ

ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ЛІЗИНГУ

Розглянуто проблеми економічної оцінки застосування оренди на підприємствах. Акцент зроблено на питанні лізингових платежів.

N. Nalyvayko – USUWFT

The economic estimation of the lease effectiveness

The article deals with the problem of economic estimation of the lease introduction in the enterprises. The special attention is paid to the question of lease payment.

В умовах переходу економіки України до ринкових умов, коли більшість підприємств потерпають від фінансової кризи та невмозможливі здійснювати значні капіталовкладення у технічне оновлення виробництва, стала очевидною необхідність значного зростання ролі лізингового бізнесу. Незважаючи на те, що лізинг у багатьох країнах світу давно отримав широке розповсюдження, в економічному середовищі України такий вид взаємовідносин ще дуже мало поширений, через його порівняну новизну, брак досвіду та недосконалість законодавчої бази.

Класична схема лізингу передбачає, що між виробником та споживачем з'являється третя особа – лізингодавець, який купує майно за повну вартість у продавця і передає його у лізинг споживачеві, який стає лізингоотримувачем. Проаналізувавши економічну сутність лізингу, на нашу думку, є всі підстави стверджувати, що розвиток лізингових операцій є економічно ефективним для всіх її учасників.

Так, для виробників лізинг забезпечує розширення можливостей збуту продукції. Для лізингоотримувача, лізинг – це можливість отримати у користування нове, сучасне, високоефективне обладнання без негайної сплати його по-